

Habeš a její mezinárodní situace právní.

Habeš, která dnes vzušuje ve spojení s italským imperialismem mysl celého světa, stýkala se s civilizovanými státy evropskými dlouho před tím, než byla sama přijata do mezinárodního společenství právního; již r. 1520 uzavřela spojení s Portugalskem proti nájezdům mohamedánským. Od r. 1805 bylo v Habeši anglické vyslanectví. Anglie byla také první evropská moc, se kterou vedla Habeš válku, vzniklou z trestné výpravy za uvěznění anglického vyslance v roce 1840. Válka se skončila r. 1867 porážkou Habešanů. S Itálií přišla Habeš do styku, když Itálie získala koupí v roce 1882 přístav Assab v jižním Rudém moři, kteroužto državu rozšířila r. 1885 intervenčním obsazením Massavy (v dohodě s Anglií) u příležitosti mahdistických bouří v Sudanu. R. 1889 habešský císař Menelik uznal italské državy v těchto místech (nazvané Eritrea podle latinského jména Rudého moře) zvláštní smlouvou (neapolskou) a téhož roku uzavřel s Itálií protektorátní smlouvu (v Učali), podle níž směla Habeš uzavírat mezinárodní smlouvy jenom prostřednictvím italské vlády. V témže roce získala Itálie ochrannými smlouvami s domorodými náčelníky správu (vykonávanou s počátku formálně italskou společností pod vlajkou sultána Zanzibarského) a vliv nad somalskými přístavy na pobřeží Indického oceánu. Ježto Eritrea tvoří severní, Somalsko pak jihovýchodní pobřeží Habeše, byl touto situací dán podle afrických kolonizačních metod té doby vhodný základ pro pomalé a definitivní upevnění italské moci v nejuvýchodnější Africe od 18° sev. šířky až k rovníku s výjimkou rozsahem nepatrné francouzské osady Džibuti a Britského Somalska v Adenském zálivu. Takto připravená kostra rozsáhlé koloniální výstavby, která měla pohliti Habeš, zřítla se dne 1. března 1896, kdy byli Italové na hlavu poraženi u Aduy (v severní Habeši, poblíž eritrejských hranic). Tou bitvou se skončila jejich trestní výprava proti císaři Menelikovi, jenž opíraje se o amharský text protektorátní úmluvy, nechtěl upustiti od práva samostatně sjednávat mezinárodní smlouvy. Po této porážce se Itálie výslovně protektorátu vzdala a uznala habešskou nezávislost. Tato byla sice formálně uznávána též jinými evropskými státy (Rusko, Francie, Anglie a Německo měly s Habeši obchodní smlouvy), avšak Evropa nepouštěla se zřetele možnost obratu. Výraz tomuto přesvědčení byl dán, když si r. 1906 domluvily bez vědomí Habeše vlastní zájmové sféry na jejím území: Anglie v nilském bassinu (úprava vod a případná stavba železnice), Itálie možnost územního spojení Eritreje se Somalskem, Francie stavbu dráhy z Džibuti do Addis Abeby. O Habeši jedná také smutně proslulý tajný pakt londýnský, kterým byl v roce 1915 vykoupěn včasný vstup Itálie do války: v něm si tato vyhradila uskutečnění územního spojení Eritreje se Somalskem na účet Habeše pro případ, že výsledek války přinese zvětšení anglických a francouzských kolonií na účet Německa (z uskutečnění na mírové konferenci sešlo).

Tento vývoj byl přerušen, když r. 1923 byla Habeš přijata za člena Společnosti národů přes námitky, že nevyhovuje podmínkám čl. 1 Úmluvy o Společnosti národů, že jsouc podrobena absolutní moci monarchově svobodně si nevládne a nepodává záruk upřímného úmyslu zachovávat mezinárodní závazky, hlavně stran potlačení otroctví a obchodu opiem a zbraněmi. Od té doby je nezávislost Habeše pod ochranou všech členů Společnosti národů v důsledku čl. 10 Úmluvy.

Koncem r. 1934 vznikl mezi Itálií a Habeši napiatý poměr pro pohraniční přestřelku v Ual-Ualu. Z italského postupu v této věci je zřejmo, že Itálii — která svého času neměla námitek proti přijetí Habeše do Společnosti národů, ačkoliv se Velká Británie netajila svým odmítavým stanoviskem — jde o pokračování ve výstavbě velkorysé koloniální državy ve východní Africe, přerušené porážkou u Aduy. Přestřelka v Ual-Ualu měla patrně dáti záminku k trestné výpravě. Řádné smířčí řízení však po

měsících průtahů skončilo dne 3. září 1935 výrokem, podle něhož za přírodu nenesou Itálie ani Habeš mezinárodní zodpovědnosti (otázka vnitrozemských hranic Somalských byla z řízení správně vyloučena, protože tyto dosud nikdy nebyly přesně stanoveny). Po této události změnila Itálie stanovisko do té míry, že nezmiňujíc se dále o ual-ualské události, nejasněji naznačuje, že musí od Habeše dosáhnouti územní úpravy svých východoafrických zájmů. Svoje bezohledné stanovisko odůvodňuje opožděným uplatňováním výtek, jež byly Habeši adresovány při jednání o jejím vstupu do Společnosti národů — tehdy ovšem nikoli z italské strany.

Čl. 10 Úmluvy o Společnosti národů nedovoluje zasáhnouti do habešské územní celistvosti a politické nezávislosti, které jsou dány v případě nebezpečí útoku pod ochranu Rady Společnosti národů, která se má v takovém případě vysloviti o prostředcích, jak zaručiti splnění tohoto závazku. V použití války vadí Itálii dále podpis pařížského paktu (Briand-Kellogova), jímž se signatáři vzdali práva používati války jako politického prostředku. Neustoupí-li Itálie od svého úmyslu násilím a bez ohledu na Společnost národů vynutiti na Habeši úpravu územního stavu, má — pokud lze předvídati — dvě možnosti: Prosazení vůle násilnými akty, prohlášenými za represálie (příklad japonského postupu proti Číně v letech 1932—33), anebo použití zásady *rebus sic stantibus* k výkladu, že není vázána ustanoveními Úmluvy o Společnosti národů a smluv s ní souvisejících (Kellogova paktu), protože nejsou dodržovány s habešské strany některé závazky podobného druhu (příklad daný Německem při zneuznání vojenských závazků z versailleské smlouvy). Obě jsou v rozporu s právem mezinárodním.

20. září 1935.

Dr. J. Kojecký.

Právní novinky z rozhlasu.

BOJ PROTI RUŠENÍ ROZHLASU: Také Polsko vypracovalo již podrobný návrh zákona, kterým bude rozhlasový poslech zbaven nesnesitelného rušení elektrickými zařízeními; pro praktické uplatňování zákonných předpisů bude zřízena zvláštní komise, vybavená značnou pravomocí. Nový Zéland, který je ve věcech rozhlasových velmi pokročilý, vydal právě na začátku tohoto roku přísné předpisy. Při posledních oslavách královského jubilea v Anglii bylo včas pamatováno na to, aby rozhlasový poslech nebyl rušen spoustou instalovaných osvětlení atd. V Německu platí od 12. ledna 1935 nové podrobné předpisy Elektrotechnického Svazu (VDE).

ROZHLAS A GRAMOFONOVÉ DESKY: Rozsudek budapeštského soudu (I. i II. instance) potvrdil stanovisko maďarské rozhlasové společnosti, že totiž výrobce gramofonových desek nemůže zakázati jejich rozhlasové vysílání, zejména ne z titulu nějakého práva postoupeného výkonnými umělci; jediným, kdo může disponovati s veřejným provozováním díla (což jest i vysílání rozhlasem), zůstává autor sám.

ROZHLAS A AUTORSKÉ PŘÁVO: Polský senát má ještě schváliti změnu dosavadního polského zákona o právu autorském z 29. března 1926 (čl. 15 a 50), kterou má býti zavedena „obligatorní licence“ ve prospěch rozhlasu. Podobné ustanovení je pojato i do připravované novely k čl. zákonu o právu autorském č. 218/1926, a to novým ustanovením § 16 a.

ROZHLAS A DIVADLO: V Dánsku byl vydán zákon, podle kterého státní rozhlas dánský bude poskytovat královské opeře pravidelnou roční kvotu 325.000 dánských korun.

PŘÁVO NA ANTENU: Říšsko-německá rozhlasová komora (Reichsrundfunkammer) publikovala nové detailní směrnice o venkovních anténách, při čemž vychází ze zásady, vyjádřené již před časem v rozsudku